

TERITORIÁLNA ŠTRUKTÚRA ZAHRANIČNÉHO OBCHODU SR

Štefan Samson

Úvod

Príčiny dlhodobého pasívneho salda zahraničného obchodu je potrebné analyzovať predovšetkým z hľadiska jeho komoditnej štruktúry [6]. Nemôže byť ale pri analýzach zanedbaná ani teritoriálna - priestorová štruktúra. Po roku 1989 Slovensko, v procese transformácie ekonomiky a spoločnosti na trhové hospodárstvo, postupne, ale v porovnaní s komoditnou - tovarovou štruktúrou, zmenilo svoju teritoriálnu orientáciu v zahraničnom obchode oveľa rýchlejšie a podstatnejšie [7].

Takmer celú druhú polovicu predchádzajúceho storočia bola ČSFR orientovaná v zahraničnoobchodných vzťahoch v prevažnej miere na socialistické štáty.

Zahraničný obchod, vyjadrený jeho obratom, bol približne zo 70% zameraný na socialistické štáty, z 20% na vyspelé trhové ekonomiky a 10% pripadalo na rozvojové štáty.

Jednostranná orientácia zahraničného obchodu na ZSSR a socialistické štáty bola pre ČSFR z dlhodobejšieho hľadiska málo efektívna a viedla k zaostávaniu za vyspelými ekonomikami [4].

Za posledných 16 rokov presunul náš zahraničný obchod svoje ekonomické aktivity hlavne na západné trhové ekonomiky. K takýmto zmenám prispelo viacero skutočností, ako napr. rozpad medzinárodného ekonomického integračného zoskupenia socialistických štátov - RVHP (Rada vzájomnej hospodárskej pomoci), ale bol to predovšetkým rozpad svetovej socialistickej ekonomickej sústavy a náš odklon od centrálného direktívneho riadenia ekonomiky a prechod na trhové hospodárstvo [2].

1. Analýza vývoja v teritoriálnej štruktúre zahraničného obchodu SR

V príspevku, v niekoľkých tabuľkách, ukazujú údaje za obdobie rokov 2002-2006 zmeny, ktoré

nastali v priestorovej orientácii nášho zahraničného obchodu. Uvádzame v nich krajiny s najväčším dovozom do SR, s najväčším vývozom, s najväčším obratom zahraničného obchodu, s aktívnym a pasívnym saldom obchodnej bilancie, ako aj zahraničný obchod SR podľa kontinentov a medzinárodných ekonomických integračných zoskupení [7].

Z údajov plynie záver: Na prvých štyroch miestach vo veľkosti hodnoty dovozu do SR boli v rokoch 2002-2005 Nemecko, Česko, Rusko a Taliansko. V roku 2006 sa o štvrté miesto delia Taliansko a Maďarsko.

U týchto krajín hodnota dovozu, takmer z roka na rok rástla. Ak porovnáme rok 2006 k roku 2002, tak u Nemecka bol rast 61,1%-ný (index 161,1), u Českej republiky 44,7%-ný (index 144,7), u Ruskej federácie 60,8%-ný (index 160,8), u Talianska 16,8%-ný (index 116,8) a u Maďarska 198,0%-ný (index 298,0).

Hodnota dovozu u týchto krajín do SR predstavovala v roku 2002 465 128 mil. Sk, čo bolo 62,1% z celkovej hodnoty dovozu SR. V roku 2006 sa hodnota dovozu u týchto krajín zvýšila na 688 765 mil. Sk, čo predstavovalo 51,7%. Podiel uvedených krajín na hodnote dovozu SR bol v 2006 nižší o 10,4 percentuálneho bodu v porovnaní s rokom 2002, aj keď sa jeho hodnota zvýšila o 48,8% (index 148,8). Príčina takéhoto vývoja bola v tom, že hodnota celkového dovozu SR za toto obdobie (2002-2006) rástla a vzrástla rýchlejšie (o 77,8%) ako hodnota dovozu z týchto krajín (48,8%).

Hodnota dovozu Nemecka do SR bola zo všetkých krajín najvyššia. V porovnaní k Českej republike bola v roku 2006 vyššia o 66,2% (index 166,2), k Ruskej federácii o 80,7% (index 180,7), k Taliansku a Maďarsku približne o 352,0% (index 452,0).

Štáty Poľsko, Rakúsko a Francúzsko predstavovali v našom dovoze 6.-8. miesto.

V raste dovozu tovarov sa dostala do popredia Čína, ktorá v roku 2002 s hodnotou 15 585 mil. Sk

EKONOMIE**Tab. 1: Krajiny s najväčším dovozom do SR v rokoch 2002-2006 (v mil. Sk)**

rok 2002		rok 2003		rok 2004	
krajina	hodnota dovozu	krajina	hodnota dovozu	krajina	hodnota dovozu
Nemecko	169 195	Nemecko	210 632	Nemecko	224397
Česko	113 332	Česko	118 317	Česko	124 620
Rusko	93 858	Rusko	88 665	Rusko	88 509
Taliansko	51 540	Taliansko	50 995	Taliansko	52 645
Francúzsko	32 984	Rakúsko	36 206	Rakúsko	40 258
Rakúsko	31 480	Francúzsko	35 068	Poľsko	36 674
Poľsko	24 088	Poľsko	29 150	Francúzsko	34 485
Španielsko	23 511	Maďarsko	28 379	Maďarsko	31 849
Maďarsko	20 425	Španielsko	22 420	Čína	24 927
U.S.A.	15 959	Čína	20 437	Španielsko	19 151
Čína	15 585	V. Británia	17 627	Japonsko	18 681
Japonsko	13 863	U.S.A.	16 106	V. Británia	17 132
Belgicko	13 498	Japonsko	15 636	Belgicko	15 697
Holandsko	13 134	Belgicko	13 947	U.S.A.	15 399
Švajčiarsko	10 198	Holandsko	13 627	Holandsko	14 064

rok 2005		rok 2006	
krajina	hodnota dovozu	krajina	hodnota dovozu
Nemecko	219 355	Nemecko	272 720
Česko	135 782	Česko	163 998
Rusko	114 237	Rusko	150 924
Taliansko	50 646	Maďarsko	60 875
Poľsko	43 520	Taliansko	60 248
Rakúsko	41 471	Poľsko	58 880
Maďarsko	38 203	Čína	52 292
Francúzsko	34 775	Kórejská rep.	51 355
Čína	34 638	Rakúsko	44 891
Kórejská rep.	27 991	Francúzsko	43 114
Japonsko	20 092	Japonsko	26 906
Španielsko	19 011	Taiwan	24 353
V. Británia	18 180	Španielsko	20 433
Belgicko	15 192	V. Británia	19 897
Holandsko	14 402	Holandsko	17 724

Zdroj: Materiály ŠÚ SR

Tab. 2: Krajiny s najväčším vývozom zo SR v rokoch 2002-2006 (v mil. Sk)

rok 2002		rok 2003		rok 2004	
krajina	hodnota vývozu	krajina	hodnota vývozu	krajina	hodnota vývozu
Nemecko	169 529	Nemecko	247 680	Nemecko	256 791
Česko	99 052	Česko	103 649	Česko	119 266
Taliansko	69 934	Taliansko	60 132	Rakúsko	70 230
Rakúsko	50 084	Rakúsko	59 726	Taliansko	57 051
Maďarsko	35 530	U.S.A.	42 216	Poľsko	49 144
Poľsko	34 768	Maďarsko	39 124	Maďarsko	46 523
Francúzsko	27 206	Poľsko	38 383	Francúzsko	32 340
Holandsko	19 842	Francúzsko	28 196	Holandsko	27 330
Belgicko	13 535	Holandsko	21 683	V. Británia	25 759
Španielsko	10 572	V. Británia	16 960	Belgicko	18 946
U.S.A.	9 425	Španielsko	15 971	Španielsko	16 026
Švajčiarsko	8 156	Španielsko	13 123	Rumunsko	10 832
Ukrajina	7 064	Rusko	9 817	Rusko	10 824
Rumunsko	6 653	Ukrajina	8 152	Ukrajina	9 556
Slovinsko	6 638	Rumunsko	7 876	Švédsko	8 094

rok 2005		rok 2006	
krajina	hodnota vývozu	krajina	hodnota vývozu
Nemecko	255 345	Nemecko	292 222
Česko	140 523	Česko	173 419
Rakúsko	70 606	Taliansko	80 232
Taliansko	65 500	Poľsko	76 522
Poľsko	62 196	Rakúsko	74 441
Maďarsko	58 802	Maďarsko	71 130
Francúzsko	38 236	Francúzsko	53 408
Holandsko	33 885	Holandsko	52 460
U.S.A.	31 224	V. Británia	48 278
Španielsko	20 312	U.S.A.	39 211
Belgicko	19 441	Španielsko	35 934
Rumunsko	15 622	Rusko	20 362
Rusko	15 376	Rumunsko	18 859
Ukrajina	12 832	Švédsko	17 097
Švédsko	10 406	Ukrajina	15 659

Zdroj: Materiály ŠÚ SR

bola v rebríčku našich dovozcov na 11. mieste a v roku 2006 už zaujala 7. miesto. Hodnota nášho dovozu z Číny za toto obdobie vzrástla na 52 592 mil. Sk, t.j. o 237,4% (index 337,4).

Z hľadiska našich zahranično-obchodných vzťahov sa stali zaujímavé aj štáty ako Južná Kórea, Japonsko a Taiwan.

Hodnota nášho dovozu za uvedené obdobie vzrástla z Japonska z 13 384 mil. Sk na 26 906 mil. Sk, t.j. dvojnásobne (index 201,0), Z Kórejskej republiky z 2 467 mil. Sk na 51 355 mil. Sk, čo znamená viac ako dvadsaťkrát (investície do automobilového priemyslu) a z Taiwanu z 5 954 mil. Sk na 24 353 mil. Sk, čiže viac ako štvornásobne.

Tak v dovoze, ako aj vývoze zo SR, sú za roky 2002-2006, na prvých miestach Nemecko, Česko, Taliansko, Rakúsko a Poľsko.

Veľkosťou hodnoty vývozu zo SR je v popredí Nemecko. Hodnota jeho vývozu rástla z roka na rok. V roku 2003 bola oproti roku 2002 vyššia o 45,6 % (index 145,6), v roku 2004 vyššia oproti roku 2002 o 51,4% (index 151,4) a v roku 2006 oproti roku 2002 vyššia o 72,3 % (index 172,3).

Nemecko svojim podielom slovenského vývozu 282 222 mil. Sk v roku 2006 predstavovalo 21,6 % z celkovej hodnoty vývozu SR (1 350 986 mil. Sk).

Česká republika rovnako ako v dovoze je aj vo vývoze druhou krajinou (po Nemecku), s najväčšou hodnotou vývozu zo SR. V roku 2006 vzrástla hodnota vývozu oproti roku 2002 o 70,0% (index 170,0) a predstavovala hodnotu 173 417 mil. Sk, čo bolo 12,8% z nášho celkového vývozu.

Taliansko a Rakúsko, na tretom, resp. štvrtom mieste, spolu svojim podielom vývozu v roku 2006 predstavovali 11,8% z celkovej hodnoty vývozu SR.

Poľsko a Maďarsko majú poväčšine pozíciu piateho a šiesteho miesta. Ich hodnota vývozu 197 659 mil. Sk bola 10,9% z celkovej hodnoty vývozu Slovenska v roku 2006.

V pätnástke krajín s najväčším podielom na hodnote vývozu zo Slovenska je aj Rusko a Ukrajina. Ich hodnoty sú relatívne malé. Malá je hodnota hlavne čo sa týka Ruska, vzhľadom na veľkosť jeho hodnoty dovozu do SR. Hodnota vývozu Ruska so SR bola v roku 2006 len 20 362 mil. Sk a Ukrajina s hodnotou 15 659 mil. Sk nepredstavovali spolu ani jedno percento celkovej hodnoty vývozu Slovenska.

Údaje z Tab. 3 neprinášajú prevrpenie. Sú do určitej miery zosumarizovaním údajov z predchádzajúcich dvoch tabuliek. Podľa očakávania najväčšiu hodnotu obratu zahraničného obchodu majú so Slovenskom, vo všetkých uvádzaných rokoch, Nemecko a na druhom mieste Česká republika.

Hodnota obratu zahraničného obchodu Nemecka sa na obrate zahraničného obchodu Slovenska zvýšila v roku 2003 k predchádzajúcemu roku o 35,3 % (index 135,3), v roku 2004 oproti roku 2002 o 42,0% (index 142,0). Hodnota zahraničného obchodu Nemecka so Slovenskom bola v roku 2006 564 942 mil. Sk a predstavovala z hodnoty obratu zahraničného obchodu Slovenska (2 570 355 mil. Sk) 25,8 %.

Rovnako aj obrat zahraničného obchodu Českej republiky so Slovenskom sa za uvedené roky zvýšil, i keď pomalšie ako s Nemeckom. V roku 2006, v porovnaní s rokom 2002, bol vyšší o 58,8% (index 158,8) a predstavoval 13,1% z celkového obratu zahraničného obchodu Slovenska.

Taliansko, ktoré hodnotou svojho obratu bolo v roku 2002 na tretom mieste, kleslo v roku 2006 na štvrté miesto. V roku 2006 vzrástla jeho hodnota obratu zahraničného obchodu o 15,6% (index 156,6).

Ruská federatívna republika, ktorá bola v roku 2002 na štvrtom mieste, klesla v roku 2004 na piate miesto a to v dôsledku relatívne malého poklesu nášho dovozu (čo bolo pozitívum) a čiastočne tiež malého zvýšenia nášho vývozu do Ruska, čo bolo tiež pozitívum. V roku 2005 a 2006 zaujalo už ale tretiu pozíciu. V roku 2006 sa hodnota obratu zahraničného obchodu s Ruskom zvýšila na 171 286 mil. Sk, čo znamenalo oproti roku 2002 rast o 70,6% (index 170,6). Podiel obratu Ruska na obrate zahraničného obchodu Slovenska bol v roku 2005 6,6%.

Poľsko, Rakúsko a Maďarsko, v poradí na šiestom až ôsmom mieste v tabuľke, sú našimi stálymi zahranično-obchodnými partnermi a ich hodnoty obratu zahraničného obchodu s nami sa z roka na rok mierne zvyšujú.

Hodnota obratu zahraničného obchodu Poľska predstavovala v roku 2006 5,2%, Maďarska 5,1% a Rakúska 4,0% z celkovej hodnoty obratu zahraničného obchodu Slovenska.

Relatívne rýchle rástla s nami aj hodnota obratu zahraničného obchodu Číny. V roku 2004

Tab. 3: Krajiny s najväčším obratom zahraničného obchodu so SR v rokoch 2002-2006 (v mil. Sk)

rok 2002		rok 2003		rok 2004	
krajina	hodnota obratu	krajina	hodnota obratu	krajina	hodnota obratu
Nemecko	338 724	Nemecko	458 312	Nemecko	481 188
Česko	212 384	Česko	221 966	Česko	243 886
Taliansko	121 474	Taliansko	111 127	Rakúsko	110 488
Rusko	100 353	Rusko	98 482	Taliansko	109 696
Rakúsko	82 564	Rakúsko	95 932	Rusko	99 333
Francúzsko	60 190	Poľsko	67 533	Poľsko	85 818
Poľsko	58 856	Maďarsko	67 503	Maďarsko	78 372
Maďarsko	55 955	Francúzsko	63 264	Francúzsko	66 825
Španielsko	34 083	U.S.A.	58 322	Holandsko	41 394
Holandsko	32 976	Španielsko	35 543	Španielsko	35 177
Belgicko	26 953	Holandsko	35 310	Belgicko	34 643
U.S.A.	25 384	V. Británia	34 587	Čína	27 438
Japonsko	20 426	Belgicko	29 918	Japonsko	24 885
Švajčiarsko	18 354	Čína	25 571	Ukrajina	22 904
Čína	17 398	Japonsko	18 586	U.S.A.	18 274

rok 2005		rok 2006	
krajina	hodnota obratu	krajina	hodnota obratu
Nemecko	474 700	Nemecko	564 942
Česko	276 305	Česko	337 415
Rusko	116 146	Rusko	171 286
Taliansko	112 077	Taliansko	140 480
Rakúsko	129 613	Poľsko	135 409
Poľsko	105 716	Maďarsko	132 005
Maďarsko	97 005	Rakúsko	119 332
Francúzsko	73 011	Francúzsko	96 522
V. Británia	49 341	Holandsko	70 184
Holandsko	48 287	V. Británia	67 975
U.S.A.	45 868	Španielsko	66 367
Čína	38 587	Čína	59 121
Španielsko	38 472	U.S.A.	55 830
Belgicko	34 635	Kórejské rep.	52 979
Kórejská rep.	28 912	Belgicko	39 412

Zdroj: Materiály ŠÚ SR

EKONOMIE
Tab. 4: Krajiny, s ktorými SR dosahuje v zahraničnom obchode najväčšie aktívne saldo v rokoch 2002-2006 (v mil. SK)

rok 2002		rok 2003		rok 2004	
krajina	saldo obch.bilancie	krajina	saldo obch.bilancie	krajina	saldo obch.bilancie
Rakúsko	18 604	Nemecko	37 048	Nemecko	32 394
Taliano	18 394	U.S.A.	26 110	Rakúsko	29 972
Maďarsko	15 115	Rakúsko	23 519	U.S.A.	27 231
Poľsko	10 680	Maďarsko	10 744	Maďarsko	14 674
Holandsko	6 708	Poľsko	9 233	Holandsko	13 266
Rumunsko	4 666	Taliano	9 137	Poľsko	12 470
Chorvátsko	3 188	Holandsko	8 057	V. Británia	8 627
Bulharsko	1 323	Rumunsko	4 343	Rumunsko	6 309
Nórsko	1 173	Chorvátsko	3 541	Taliano	4 406
Egypt	540	Belgicko	2 024	Belgicko	3 250
Turecko	381	Turecko	1 660	Bulharsko	1 583
Slovinsko	336	Bulharsko	1 565	Nórsko	1 189
Nemecko	333	Austrália	929	Turecko	1 041
Nigéria	153	Nórsko	748	Austrália	838
Belgicko	37	Mexiko	694	Mexiko	492

rok 2005		rok 2006	
krajina	saldo obch.bilancie	krajina	saldo obch.bilancie
Nemecko	45 990	Holandsko	34 736
Rakúsko	29 135	Rakúsko	29 550
Maďarsko	20 599	V. Británia	28 581
Holandsko	19 483	U.S.A.	22 592
Poľsko	18 676	Taliano	19 984
U.S.A.	16 580	Nemecko	19 502
Taliano	14 854	Poľsko	17 649
V. Británia	11 219	Španielsko	15 501
Rumunsko	10 255	Francúzsko	10 294
Česko	4 741	Maďarsko	10 255
Belgicko	4 249	Česko	9 419
Fínsko	3 505	Fínsko	8 764
Francúzsko	3 461	Švédsko	7 345
Turecko	3 376	Belgicko	6 616
Slovinsko	2 675	Dánsko	5 366

Zdroj: Materiály ŠÚ SR

Tab. 5: Krajiny, s ktorými dosahuje SR v zahraničného obchodu najväčšie pasívne saldo v rokoch 2002-2006 (v mil. Sk)

rok 2002		rok 2003		rok 2004	
krajina	saldo obch.bilancie	krajina	saldo obch.bilancie	krajina	saldo obch.bilancie
Rusko	87 363	Rusko	78 848	Rusko	77 685
Česko	14 280	Čína	15 302	Čína	22 416
Čína	13 778	Česko	14 669	Kórejská rep.	16 319
Španielsko	12 939	Japonsko	12 686	Japonsko	15 806
Japonsko	7 300	Španielsko	9 297	Taiwan	6 666
U.S.A.	6 535	Francúzsko	6 872	Česko	5 354
Taiwan	5 831	Kórejská rep.	6 621	Ukrajina	3 792
Francúzsko	5 778	Taiwan	5 760	Malajzia	3 638
Malajzia	3 363	Malajzia	3 186	Španielsko	3 126
Švajčiarsko	2 042	Brazília	1 925	Brazília	2 218
Kórejská rep.	2 028	Švédsko	1 717	Francúzsko	2 145
Brazília	1 811	Pobrež. Slon.	881	Švajčiarsko	1 540
Írsko	1 747	Slovinsko	791	India	1 482
Švédsko	1 526	India	757	Pobrež. Slon.	668
Ukrajina	1 414	Nórsko	748	Švédsko	644

rok 2005		rok 2006	
krajina	saldo obch.bilancie	krajina	saldo obch.bilancie
Rusko	98 861	Rusko	130 562
Čína	30 689	Kórejská rep.	49 731
Kórejské rep.	27 070	Čína	46 063
Japonsko	17 360	Japonsko	23 593
Taiwan	12 726	Taiwan	23 533
Malajzia	3 518	Malajzia	5 803
Ukrajina	2 337	India	2 492
Brazília	1 851	Brazília	1 726
Írsko	1 674	Írsko	1 606
India	1 319	Ukrajina	1 565
Kostarika	1 155	Jamajka	1 345
Jamajka	1 084	Švajčiarsko	960
Švajčiarsko	1 005	Portugalsko	870
Pobrežie Slon.	560	Pobrežie Slon.	613
Portugalsko	227	Kostarika	593

Zdroj: Materiály ŠÚ SR

oproti roku 2002 sa zvýšila o 57,7% (index 157,7) a s touto hodnotou obratu zahraničného obchodu sa posunula Čína z pätnásteho miesta na jedenáste miesto.

Podobne aj Japonsko zvýšilo v období rokov 2002 až 2006 hodnotu svojho obratu zahraničného obchodu so Slovenskom o 47,9% (index 147,9).

Z údajov plynie záver: Počas uvádzaných piatich rokov, aktívne saldo obchodnej bilancie sme mali s krajinami: Nemecko, Rakúsko, Taliansko, Poľsko, Maďarsko, Holandsko, Belgicko, U.S.A., V. Británia, Rumunsko, Fínsko, Slovinsko, Česko (posledné dva uvádzané roky), Bulharsko, Nórsko, Turecko, Egypt, Južná Afrika, Nigéria, ...

V roku 2002 sme mali najvyššie aktívne saldá s Rakúskom (18 604 mil. Sk), Talianskom, Maďarskom, Poľskom, Holandskom ...

V roku 2003 s Nemeckom (37 048 mil. Sk), USA, Rakúskom, Maďarskom, Poľskom, ...

V roku 2004 s Nemeckom, (32 394 mil. Sk), Rakúskom, USA, Maďarskom, Holandskom, Poľskom, ...

V roku 2005 s Nemeckom (45 990 mil. Sk - v uvedenom päťročnom období najvyššie aktívne obchodné saldo), Rakúskom, Maďarskom, Holandskom, Poľskom, U.S.A., Talianskom, ...

V roku 2006 s Holandskom (34 736 mil. Sk - doteraz s Holandskom najvyššie aktívne obchodné saldo), Rakúskom, V. Britániou, U.S.A., Talianskom, Nemeckom, Poľskom, Španielskom, ...

Nie u všetkých uvedených krajín sa aktívne saldo obchodnej bilancie za uvedené roky zvyšovalo.

Rast aktívneho salda v obchodovaní s Nemeckom, ako našim najväčším obchodným partnerom tiež nebolo každý rok. V roku 2003 vzrástlo aktívne saldo z 333 mil. Sk (rok 2002) na 37 048 mil. Sk. V roku 2004 pokleslo oproti predchádzajúcemu roku na 32 394 mil. Sk. V roku 2005 dosiahlo aktívne saldo 45 990 mil. Sk a potom v roku 2006 kleslo na 19 502 mil. Sk.

S Rakúskom sme zaznamenali rast z 18 604 mil. Sk v roku 2002 na 29 972 mil. Sk v roku 2004. Aj v rokoch 2005 a 2006 sa hodnoty aktívneho salda obchodnej bilancie pohybovali na úrovni 29 000 mil. Sk.

K väčšiemu poklesu aktívneho salda došlo v obchodovaní s Talianskom z 18 394 mil. Sk v roku 2002 na 4 406 mil. Sk v roku 2004. V roku 2005 sa aktívne saldo zvýšilo na 14 854 mil. Sk a v roku 2006 na 19 984 mil. Sk.

V rokoch 2005 a 2006 sme po dlhších rokoch deficitného obchodovania dosiahli aktívne saldo obchodnej bilancie aj s Českou republikou.

V obchodovaní s Maďarskom, Poľskom, Holandskom, ... boli aktívne saldá obchodnej bilancie na približne rovnakých úrovniach počas uvádzaných piatich rokov.

S krajinami ako Egypt, Mexiko, Nigéria, Južná Afrika, ... bolo naše obchodovanie s relatívne malým aktívnym saldom, nepresahujúcim 500 mil. Sk.

Záver z údajov predchádzajúcej tabuľky: Najväčšie pasívne saldo obchodnej bilancie má Slovensko s Ruskou federáciou. Je tomu tak aj preto, že je jediným našim dodávateľom takých komodít ako sú plyn, ropa, železná ruda, Táto jednostranná závislosť na Rusku má štruktúrny charakter vyplývajúci zo štruktúry našej výroby. Tá je zas ovplyvnená výrobnými faktormi, v tomto prípade nedostatkom prírodných zdrojov. Pre stabilitu ekonomiky v budúcnosti je potrebné túto jednostrannú závislosť riešiť a odstrániť. Isteže ani diverzifikácia dodávateľov týchto komodít by nevyriešila problém ako nahradiť ich dovoz našim vývozom tovarov a služieb.

Vysoké pasívne saldo s Ruskom, v roku 2002 (87 363 mil. Sk), sme znížili v roku 2004 takmer o 10 mld Sk na 77 685 mil. Sk. Polovica tohto zníženia bola spôsobená zvýšením nášho vývozu do Ruska, ktorý bol v roku 2002 6 495 mil. Sk a zvýšil sa v roku 2004 na 10 824 mil. Sk. Druhá polovica bola znížením nášho dovozu.

V roku 2005 pasívne saldo obchodnej bilancie s Ruskom opäť vzrástlo a dosiahlo hodnotu 98 861 mil. Sk. V roku 2006 vzrástlo na doposiaľ rekordnú výšku 130 562 mil. Sk.

Dovoz z Ruska enormne rastie predovšetkým v dôsledku vysokého rastu výrobnej spotreby ropy a plynu. Hodnota nášho vývozu tovarov do Ruska tiež rastie, ale podstatne pomalšie. Na rast pasívneho obchodného schodku mali vplyv aj cenové relácie. Ceny surovín a teda aj dovážaných komodít z Ruska rástli viac a rýchlejšie ako ceny tovarov nášho vývozu.

Riešenie relatívne vysokého schodku je jednak v znížení výrobnej spotreby dovážaných surovín, v zmenách a v zefektívnení našej výrobnej štruktúry, ale tiež v efektívnom zvyšovaní nášho vývozu.

Naším druhým obchodným partnerom s najväčším pasívnym schodkom obchodnej bilancie bola v roku 2002 Česká republika. S ňou sme mali od

Tab. 6: Zahraničný obchod SR podľa kontinentov a medzinárodných ekonomických zoskupení (v mil. Sk)

kontinent a medzin. ekon.zoskupenia		hodnota dovozu	hodnota vývozu	hodnota obratu	saldo obchodnej bilancie
Spolu	1	747 975	652 018	1 399 993	- 95 958
	2	826 911	803 238	1 630 149	- 23 435
	3	942 160	895 205	1 837 365	- 46 955
	4	1 064 052	990 060	1 154 112	- 73 991
	5	1 330 986	1 239 359	2 570 345	- 91 627
OECD	1	589 178	596 858	1 186 036	+ 7 680
	2	662 911	736 719	1 399 630	+ 73 808
	3	709 688	816 772	1 526 460	+ 107 086
	4	742 036	886 338	1 628 374	+ 144 302
	5	935 060	1 111 563	2 046 623	+ 176 503
EÚ	1	376 348	394 814	771 162	+ 18 467
	2	424 682	487 125	911 807	+ 62 443
	3	693 530	762 499	1 456 029	+ 68 969
	4	758 229	844 574	1 602 803	+ 149 321
	5	905 688	1 055 009	1 960 697	+ 149 321
Európa	1	645 496	584 299	1 229 795	-61 196
	2	730 700	727 634	1 458 334	- 3 066
	3	771 049	817 725	1 588 774	+ 46 676
	4	820 761	913 334	1 734 095	+ 92 572
	5	1 024 495	1 139 464	2 163 959	+ 114 969
EZVO	1	11 419	10 463	21 882	- 956
	2	10 890	10 861	21 751	- 29
	3	10 310	10 089	20 399	- 221
	4	10 502	9 955	20 457	- 547
	5	12 284	12 064	24 348	-220
Ázia	1	57 942	20 060	78 002	- 37 881
	2	70 150	23 085	93 235	- 47 065
	3	99 643	24 060	123 703	- 75 583
	4	126 540	32 328	158 868	- 94 212
	5	191 169	42 321	233 490	- 148 848
Afrika	1	1 753	2 428	4 181	+ 675
	2	2 289	2 030	4 319	- 259
	3	2 258	3 269	5 527	+ 1 011
	4	2 648	5 818	8 466	+ 3 170
	5	4 168	7 204	11 372	+ 3 036
Amerika	1	21 226	11 530	32 756	- 9 696
	2	22 287	47 754	70 041	+ 25 467
	3	23 316	48 086	71 402	+ 24 770
	4	22 749	36 761	59 510	+ 14 012
	5	25 203	47 243	72 446	+ 22 031
Austrália	1	732	533	1 265	- 199
	2	768	1 954	2 712	+ 1 186
	3	584	1 482	2 066	+ 899
	4	763	1 249	2 012	+ 485
	5	886	2 687	3 573	+ 1 802
Oceánia	1	25	20	45	- 5
	2	38	8	46	-30
	3	184	76	260	- 108
	4	63	99	162	+ 36
	5	99	93	192	- 6
Nešpecifikované krajiny	1	428	621	1 049	+ 193
	2	442	772	1 214	+ 331
	3	45 126	507	45 633	- 44 619
	4	90 523	464	90 987	- 90 059
	5	84 962	357	85 319	- 84 606

Zdroj: Materiály ŠÚ SR a vlastné prepočty

Vysvetlenie: 1 = rok 2002, 2 = rok 2003, 3 = rok 2004, 4 = rok 2005, 5 = rok 2006

roku 1997 (výnimkou bol rok 2000) pasívne saldo obchodnej bilancie, i keď z roka na rok klesajúce. V roku 2002 to bolo 14 280 mil. Sk a v roku 2004 5 354 mil. Sk. Zlom nastal v roku 2005 a 2006, kedy hodnota nášho vývozu do Českej republiky prevýšila hodnotu dovozu. Ku zmene došlo hlavne v dôsledku rastu hodnoty vývozu spojeného s automobilovým priemyslom [7].

Pozíciu druhého miesta s našim najväčším pasívnym saldom obchodnej bilancie postupne prevzala Čína už v roku 2003 a zostala na tomto mieste až do roku 2005. Pasívny schodok s ňou v roku 2002 (13 778 mil. Sk) vzrástol na 22 416 mil. Sk v roku 2004, čo je rast o 62,7% (index 162,7). Pasívny schodok s Čínou rástol aj v nasledujúcich rokoch. V roku 2005 vzrástol na 30 689 mil. Sk a v roku 2006 na 48 063 mil. Sk.

Japonsko z piatej pozície v roku 2002 sa dostalo na štvrtú pozíciu a zvýšilo svoj aktívny (naš pasívny) schodok zo 7 300 mil. Sk (v roku 2002) na 15 806 mil. Sk (v roku 2004), t.j. 2,1 krát (index 216,5). V roku 2006 aktívne saldo obchodnej bilancie s Japonskom vzrástlo na 23 593 mil. Sk, čo je oproti roku 2002 rast indexom 321,1.

V zahraničnoobchodných vzťahoch, najmä dovozom k nám, sa do popredia dostávajú viaceré ázijské krajiny ako Taiwan, Malajzia a v súčasnosti najmä Kórejská republika (Južná Kórea). S ňou sme v roku 2002 vykazovali pasívne saldo 2 028 mil. Sk (11. miesto) ale v roku 2004 už 16 319 mil. Sk (tretie miesto). V roku 2005 a 2006 vzrástol dovoz z Kórejskej republiky najmä v spojitosti s investíciami do automobilového priemyslu. Keďže náš vývoz do Kórejskej republiky sa takmer nezvýšil, hodnota dovozu podstatnejšie vzrástla, tým vzrástlo aj pasívne saldo obchodnej bilancie. Kórejské republika sa dostala v roku 2006 na druhé miesto v rebríčku štátov, s ktorými máme najväčšie pasívne saldo obchodnej bilancie (49 731 mil. Sk). Tento viac ako 24-násobný rast, ako sme už uviedli, predstavujú hlavne investície do automobilového priemyslu, ktoré by sa mali prejavovať pozitívne v našom vývoze už v najbližšom období.

Zahraničnoobchodné vzťahy s krajinami Francúzsko, Španielsko, Švajčiarsko, Švédsko, ... ostávajú pre nás stále, i keď s čiastočne meniacou sa výškou pasívneho salda.

Z číselných hodnôt Tab. 6 uvádzame: Údaje jednoznačne potvrdzujú orientáciu v našich zahranično-obchodných vzťahoch z kontinentov

na Európu. Na ňu pripadalo v roku 2006 76,9% z celkovej hodnoty dovozu, 91,9% z hodnoty vývozu a 84,1% z hodnoty obratu zahraničného obchodu SR.

Za roky 2002-2006 sa hodnota obratu zahraničného obchodu SR s krajinami Európy zvýšila 1,76 krát (index 175,9).

Na Áziu pripadlo 10,5% z hodnoty dovozu, 3,4% z hodnoty vývozu a 8,7% z hodnoty obratu nášho zahraničného obchodu. Hodnota obratu zahraničného obchodu s krajinami Ázie vzrástla za 2002-2006 takmer trojnásobne (index 299,3).

Na ostatné kontinenty a nešpecifikované krajiny pripadlo v roku 2006 8,6% hodnoty dovozu, 4,0% hodnoty vývozu a 6,7% hodnoty obratu nášho zahraničného obchodu.

S krajinami Európy sme mali v rokoch 2002 a 2003 pasívne saldo. V rokoch 2004 až 2006 sme vykazovali v obchodovaní s týmito krajinami aktívne saldo. S krajinami Ázie a s ostatnými krajinami spolu máme pasívne saldo obchodnej bilancie.

V medzinárodných ekonomických zoskupeniach, konkrétne s EÚ, ktorej sme členmi, sme realizovali v roku 2006 68,0% dovozu, 61,1% hodnoty vývozu a 62,3% hodnoty obratu nášho zahraničného obchodu. Za roky 2002 - 2006 vzrástla hodnota obratu nášho zahraničného obchodu s krajinami EÚ o 154,2% (index 254,2). V obchodných vzťahoch s členskými krajinami EÚ ako celkom dosahujeme dlhodobu aktívne saldo obchodnej bilancie.

S Európskym združením voľného obchodu, s ktorým má EÚ vytvorený spoločný európsky ekonomický priestor a do ktorého patria dnes štyri štáty, a to Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko, predstavuje náš dovoz, vývoz a obrat zahraničného obchodu relatívne malý podiel (1,1%) z celkovej hodnoty nášho zahraničného obchodu. V roku 2006 sme mali so Švajčiarskom pasívne a s Nórskom aktívne obchodné saldo.

Predbežné údaje ŠÚ SR za rok 2007 o zahraničnom obchode SR hovoria o relatívne úspešnom roku.

Hodnota exportu vzrástla približne o 15% a hodnota importu o 10%. Saldo zahraničného obchodu zostalo síce aj naďalej pasívne, ale oproti predchádzajúcemu roku 2006 by sa malo postupne znížiť a nepresiahnuť 20 miliárd Sk, čo by bol v histórii SR od roku 1993 jeden z najnižších deficitov zahranično-obchodnej bilancie.

Z hľadiska teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu sa pre SR stáva najväčší problém nevyváženosť zahranično-obchodných vzťahov s Ruskom a v posledných rokoch aj s ázijskými krajinami.

Záver

Terajšia teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR sa vytvorila v procese transformácie našej ekonomiky na trhovú. Neznamená to, že je už uzavretá a že je nemenná. Mení sa a bude sa meniť v dôsledku ďalšieho vývoja našej, ale aj ekonomík iných krajín, s ktorými obchodujeme a budeme obchodovať [3]. Meniť sa bude tiež v dôsledku zmien v štruktúre výroby, zmien v komoditnej štruktúre exportu a importu, zmien v domácom i zahraničnom dopyte, ale aj ponuke [2].

Aj na priestorové - teritoriálne vymedzenie trhov zahraničného obchodu pôsobí a bude pôsobiť kvalita, náklady a cena ponúkaných a požadovaných tovarov a služieb. Platí to aj pre SR. Treba sa usilovať aj o to, aby dopyt po našich tovaroch a službách bol žiadanejší ako doteraz a aby náš dopyt po tovaroch zo zahraničia nerástol neúmerne k hodnote nášho exportu [5].

Zahraničný obchod SR zostáva stále deficitný, aj keď minulý rok 2007 ukazuje, výraznejšie zlepšenie. Príčina takéhoto vývoja je pravdepodobne v tom, že len kvantitatívnym rastom exportu nevyriešime rast nášho dovozu. Riešenie je jedine v dôraze na skvalitnenie nášho, ako exportu, tak aj importu. To by nám prinieslo aj výhodnejšie a efektívnejšie výmenné relácie.

Príspevok vznikol v rámci riešenia výskumnej grantovej úlohy VEGA č. 1/0211/08.

Literatúra:

- [1] Materiály Štatistického úradu Slovenskej republiky [online]. [cit. 2007-01-17] <<http://www.statistics.sk>>.
- [2] MIRDALA, R. Makroekonomické aspekty prístupového procesu krajín juhovýchodnej Európy ku EÚ. *Ekonomická revue*, 2007, roč. X, č. 1, s. 4 - 23. ISSN 1212-3951.
- [3] MIRDALA, R. Medzinárodná obchodná integrácia ako dôležitý predpoklad prehlbovania medzinárodnej finančnej integrácie. *Biatec. Odborný bankový časopis*, 2007, roč. 15, č. 8, s. 24 - 25. ISSN 1335-0900.

[4] SAMSON, Š. a kol. *Svetová ekonomika*. Košice: Viena Košice, 2000. ISBN 60-7099-508-4.

[5] SAMSON, Š. Zahraničný obchod Slovenskej republiky. *Biatec. Odborný bankový časopis*, 2006, roč. 14, č. 4, s. 7 - 9. ISSN 1335-0900.

[6] SAMSON, Š. Vývoj a zmeny v komoditnej štruktúre zahraničného obchodu SR. *Biatec. Odborný bankový časopis*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 16 - 19. ISSN 1335-0900.

[7] SAMSON, Š., MIRDALA, R. Foreign trade activities between Slovak Republic and Czech Republic. *E+M Ekonomie a Management*, 2007, roč. 10, č. 2, s. 5 - 11. ISSN 1212-3609.

prof. Ing. Štefan Samson, PhD.

Technická univerzita v Košiciach
Ekonomická fakulta
B. Nemcovej 32
040 01 Košice
Slovenská republika
tel.: 00421-55-6023290
fax.: 00421-55-6023292
stefan.samson@tuke.sk

Doručeno redakci: 27. 4. 2008

Recenzováno: 10. 6. 2008

Schváleno k publikovaniu: 3. 7. 2008

ABSTRACT**TERRITORIAL STRUCTURE OF THE FOREIGN TRADE IN THE SLOVAK REPUBLIC****Štefan Samson**

In the paper we concentrate on the analysis and the assessment of the foreign trade development in the Slovak republic in the period 2002-2006 with emphasis on the territorial structure of the foreign trade.

Using latest official annual data available up-to-date we have revealed the sharp increase (+77.9%) in the total import during the period 2002-2006. At the same time the volume of the total export has grown at 90.0% while the total foreign trade turnover has grown at 83.0%.

Territorial structure of the Slovak republic foreign trade didn't experience any dramatic change. Certain changes reflect an interesting increase in the foreign trade activities with the Asian countries. Especially with Asian countries the Slovak republic has experienced the negative development of the bilateral foreign trade balance. This negative trend was partially compensated by the positive development in the foreign trade balance with the EU countries.

Among the biggest exporters of the products to the Slovak republic we include Germany, the Czech republic and the Russian federation. At the same time during the last years the import from the Asian countries has grown significantly.

Among the biggest importers of the goods from the Slovak Republic we include Germany and the Czech Republic. With these countries the Slovak republic has the biggest foreign trade turnovers.

The Slovak republic has the positive foreign trade balance especially with the EU countries and the negative foreign trade balance especially with the Russian federation and the Asian countries - South Korea, China and Japan.

Key Words: *foreign trade, territorial structure of foreign trade, export, import, foreign trade turnover, balance of foreign trade*

JEL Classification: F13, F15